

Delegació Diocesana de Pastoral Familiar
Arquebisbat de Barcelona

A SET DÈCADES DE LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DRETS HUMANS

El proper 10 de desembre de 2018 es compliran setanta anys de la proclamació de la Declaració Universal de Drets Humans (en endavant la Declaració o DUDH): una bona raó, doncs, per recordar allò que significà aquella proclamació i per reflexionar sobre la interpel·lació que conserva la seva vigència.

La Declaració de 1948 estava inscrita en el nou marc de relacions internacionals promogut principalment amb la Carta fundacional de les Nacions Unides, que creà aquesta organització el 24 d'octubre de 1945. De fet ho diu expressament el propi Preàmbul de la DUDH: “*Considerant que els pobles de les Nacions Unides han ratificat en la Carta llur fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i el valor de la persona humana i en la igualtat de dret d'homes i dones; i que han decidit de promoure el progrés social i millorar el nivell de vida dins d'una llibertat més àmplia, [c]onsiderant que els Estats membres s'han compromès a assegurar, en cooperació amb l'Organització de les Nacions Unides, el respecte universal i efectiu dels drets humans i les llibertats fonamentals, ...*” “l'Assemblea General de les Nacions Unides *“proclaims this Universal Declaration of Human Rights”*”.

Era, doncs, un punt d'arribada d'un camí, no excessivament llarg ni extens, seguit primordialment per la cultura occidental i del qual no n'havia estat absent la tradició cristiana (només cal pensar en el *Bill of Rights* dels Estats Units o en la declaració francesa dels *Droits de l'homme et du citoyen*, així com en les contribucions civilitzadores de l'escola de Salamanca i de personatges com Francisco de Vitoria en el segle XVI), però també era un punt de partida d'un programa ambiciós per a la construcció de la llibertat, la justícia i la pau en el món (així també en el Preàmbul de la DUDH).

No obstant alguns, crítics amb la DUDH, hi van veure des de l'inici una certa restricció (reacció) d'altres propòsits que només tres anys abans la Carta fundacional de les Nacions Unides també havia pretès poder assolir: drets amb la correlació de deures, especialment dels (Estats) més poderosos, acolliment real dels drames dels pobles, i de les minories, desplaçats per les dues guerres mundials, relaxament de les tensions colonials que eren molt vives (i transformades en relacions nord-sud, continuen sent-ho), etc.¹

Però la DUDH com a punt de partida no era una simple generalització de les principals manifestacions brillants de la dignitat humana produïdes en la història (especialment europea) dels darrers segles. La DUDH reclamava un reconeixement “seriós” dels drets que enunciava (*taking rights seriously*), és a dir atribuïnt títols als subjectes d'aquests drets per a poder-los exigir davant de tothom i, per tant, bastint marcs institucionals que poguessin sancionar efectivament a qui els vulnerés. Amb molta precisió s'ha dit que “[l]os derechos humanos han de ser ante todo derechos en su sentido fuerte de títulos de acreditación de libertad; solo acto seguido, humanos sin acepciones añadidas, esto es, derechos no reconocidos y garantizados por pertenencia a una comunidad política, estatal o interestatal, sino por condición humana”².

Descrit sumàriament, en la pròpia DUDH hi havia una part de tot això que podia ser, en aparença, relativament fàcil d'acomplir: quan el dret humà en qüestió fos un dret reconegut pel corresponent Estat al qual el subjecte afectat pertanyia; en d'altres termes, quan la constitució de l'Estat incorporés el dret humà i el transformés en un dret subjectiu associat al reconeixement de la ciutadania i, per tant, exigible davant dels seus tribunals. A fer això tots els Estats membres de les Nacions Unides s'hi havien compromès. No obstant, després de 70 anys molts no ho han aconseguit encara, i dels que ho han aconseguit, la gran majoria tenen pendent articular l'eficaç tutela dels drets “més” socials (vegeu, per exemple l'estat en què es troben els drets assenyalats en els articles 22, 23, 24 i 25 ... dret a la seguretat social, al treball, al descans, a un nivell de vida digna ...).

¹ D'això, en part, se n'ocuparà el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 1966, però aquí avui no festegem el seu aniversari.

² Vid. Bartolomé CLAVERO, *Derecho Global. Por una historia verosímil de los derechos humanos*, Madrid, Editorial Trotta, Madrid, 2014, p. 223

Ara bé, la DUDH ofería una altra perspectiva més difícil de materialitzar. I és que els drets humans (els *human rights*), com hem dit, àdhuc els vinculats a la ciutadania, s'havien declarat l'any 1948 des d'un pla superior, no associat a la condició de ciutadà d'un Estat determinat del subjecte que n'era el titular, sinó associat a la seva condició humana: “*a la dignitat i el valor de la persona humana*” simplement, com hem vist que deia el Preàmbul³. I això també requeria per a la seva eficàcia un marc institucional estatal, però sobretot un marc internacional que la fes possible. En qualsevol cas: un ordenament jurídic dels “drets humans” (un *human rights law*).

Només un exemple: l'article 13.2 de la DUDH diu “*Tota persona té dret o sortir de qualsevol país, àdhuc el propi, i a retornar-hi*” (i, en canvi, quantes persones, és a dir, homes i dones, estan atrapatats avui caminant per les fronteres?). Aquí l'exigència és clara, més enllà, però també, més cap aquí dels Estats: “*urgeix crear llocs de protecció per aquells éssers humans que no tenen cap altre passaport que el valor de la seva dignitat*”⁴.

Per a tot això, naturalment, però no solament, l'Organització de les Nacions Unides hi ha esmerçat molts esforços que, sistematitzats, trobarem al web de l'Oficina per l'Alt Comissionat (de les Nacions Unides) pels Drets Humans (<https://www.ohchr.org/SP/Pages/Home.aspx>). Si ho visiteu, observareu que s'ha fet molta feina, però que encara en queda molta per fer.

I nosaltres ¿com podem honorar aquest 70è aniversari? A nosaltres cristians, aquesta data, vist de què es tracta, ens hauria d'interpel·lar especialment: o és que no parlem d'això quan parlem de la dignitat de tots els homes arrelada en la nostra condició de fills de Déu? O és que no és això el que demanem quan reclamem el respecte seriós a aquesta filiació divina de tots els homes?

De fet, des de 1945 l'església ha mantingut un diàleg permanent amb l'Organització de les Nacions Unides, i ha efectuat una contribució important per a la materialització de la DUDH, naturalment des de la fe, però en una perspectiva que posa també en el centre la llibertat, la justícia i la pau, com ho feien l'originària Carta fundacional de 1945 i la DUDH de 1948. El magisteri de Joan XXIII, Pau VI i Joan Pau II aquí és essencial⁵, i el recordatori de les enormes mancances que encara existeixen, fet pel Sant Pare Francesc a principis d'aquest any també⁶.

Finalment la cita d'Isaïes (Is. 32, 15-17) ens sembla oportuna i, en tot cas, meravellosa com a descripció del nostre objectiu: “*Llavors l'estepa es convertirà en un jardí, i el jardí serà un gran bosc. El dret habitarà a l'estepa, en el jardí hi regnarà la justícia. El fruit de la justícia serà la pau, la calma i la seguretat en seran per sempre la collita*”.

Preguntes per a reflexionar

1. Coneixem quins són els drets concrets establerts per DUDH?
2. Som conscients del *contínuum* de dignitat entre el missatge cristià i la DUDH?
3. Promovem en la nostra família el debat rigorós i informat sobre els drets humans?
4. Estimulen els nostres joves a comprometre's amb el respecte i desplegament dels drets humans, encara que tinguin dubtes sobre la seva fe, o senzillament no tinguin fe?

Barcelona, Novembre de 2018

³ Així expressament a Luigi FERRAJOLI, "Dai diritti del cittadino ai diritti della persona", a *La cittadinanza. Appartenenza, identità, diritti*, recull preparat per D. Zolo, Roma-Bari, Laterza, 1999, pp. 263-292 (també en espanyol “De los derechos del ciudadano a los derechos de la Persona” a *Derechos y Garantías. La Ley del más débil*, Madrid, Editorial Trotta, 1999, pp. 97-123).

⁴ Vid. José LAGUNA, *Acollir-se a Sagrat. La construcció jurídica de llocs habitables*, Cristianisme i Justícia, Quadern 210, 2018, p. 8.

⁵ Per una síntesi de la contribució del magisteri de l'Església en relació al marc institucional –la necessitat d'una autoritat rectora de a comunitat internacional- també per a l'eficàcia dels drets humans vid. Ricard CASADESÚS “Davant d'un nou ordre mundial, una autoritat global. L'ONU i el magisteri de l'Església”, *Revista Catalana de Teologia*, 2011, Vol. 36, núm. 2, pp. 591-610 (consultable en línia: <https://www.raco.cat/index.php/RevistaTeologia/article/view/249836/351277>), d'on ve també la cita del Profeta més avall en el text.

⁶ Vid. Discurs del Sant Pare Francesc als membres del cos diplomàtic acreditat davant de la Santa Seu (8 de gener de 2018), localitzable aquí: http://w2.vatican.va/content/francesco/es/speeches/2018/january/documents/papa-francesco_20180108_corpo-diplomatico.html.